

Klus volgens het boekje in Balk: beeldbepalende bomen verplant

Wie zich in het Friese dorp Balk begeeft, ontkomt niet aan het beeldbepalende gezicht van het dorp: de 31 knotlinden langs de Luts. Omdat deze kade gerenoveerd wordt door de gemeente De Fryske Marren (Friese Meren), moesten de bomen verplant worden. Nationale Bomenbank nam deze opdracht voor haar rekening.

Auteur: Sjoerd Rispens

De aanleiding voor het project was het feit dat de kade instabiel en lek was. Het beeld van de kademuur moet hetzelfde blijven, maar de werkelijke constructie wordt gemoderniseerd. Daarom wordt de kademuur 'opgehangen' aan de feitelijke waterkering, namelijk een damwand. De 'wand' van de kade wordt dikker. De extra benodigde ruimte mag niet ten koste gaan van de huidige capaciteit aan waterberging en gaat dus meer richting de straat: in de kluiten van de bomen.

Lang voordat het daadwerkelijke bestek voor kadevernieuwing überhaupt op de markt kwam, werd het verplanten van de bomen al in gang gezet in samenwerking met ingenieursbureau Antea Group. Daardoor waren deze bomen niet de sluitpost van het project (zoals vaak het geval is), maar juist het startstuk. Op deze manier is er voldoende voorbereidingstijd, blijven de bomen behouden en kan de civiele

aannemer de kadevernieuwing uitvoeren zonder vertraging en moeite.

Het is een bijzonder project, volgens Nationale Bomenbank. Het gaat om beeldbepalende, oude bomen, ook op de Elfstedenroute. Het betreft een beschermd dorpsgezicht. Daarnaast brengt het werken met bomen op kades in het algemeen bijzonderheden met zich mee. Bij hedendaagse kadeconstructies wordt vaak meer ruimte onder de kade gebruikt dan bij vroegere constructies. De kades worden namelijk intensiever en zwaarder gebruikt. Deze extra benodigde ruimte mag niet ten koste gaan van de waterbergingscapaciteit van de gracht. Kades worden vernieuwd omdat ze lek zijn en in slechte conditie. De bomen op de kade zoeken met hun wortels vaak juist de kademuur op vanwege de beschikbaarheid van water (doordat de kade lek is) en gebrek aan doorwortelbare ruimte aan de wegkant

4 min. leestijd

(verdichting).. Voor de werkzaamheden aan de kade is vaak groot materieel nodig, waarbij bijna altijd kroonschade ontstaat als de bomen blijven staan tijdens het werk.

Vorbereidingen

‘Het was een klus uit het boekje, vertelt directeur Dirk Doornenbal. ‘Dit is een perfect voorbeeld van een heel mooie, leuke klus. Hier doen we het eigenlijk voor. Het verplanten heeft ongeveer een week geduurd. Bij een klus als deze komt wel heel veel logistiek om de hoek kijken. En als wij klaar zijn met onze werkzaamheden, moeten anderen op dezelfde plek aan de slag. Wij maken gaten in de grond, een stratenmakersploeg gooit de boel weer dicht als wij klaar zijn, enzovoort. De bomen zijn verplaatst naar een tijdelijke locatie, zo’n twee tot drie kilometer van de originele plaats, langs een weg. Door de vele logistieke werkzaamheden zijn wij een jaar met de voorbereiding bezig geweest.’

Bij de voorbereiding werd ook direct in kaart gebracht welke bomen verplantbaar waren. Ook werd duidelijk dat bij sommige bomen kadeverankeringen onder de kluiten door liepen. Je kunt daarop anticiperen door een ijzerwerker in te schakelen, die tijdens het verplanten het anker kan doorhalen en later weer kan vastlassen.

Een complicatie bij deze klus was dat de kade-ankers intact moeten blijven tot de feitelijke kadereconstructie in verband met de stabiliteit. Verder moest elk gat dat ontstond door het weghalen van een boom direct weer opgevuld worden. Het tegengewicht van de grond was cruciaal voor de stabiliteit van de kade.’

Slagingskans

Als de renovatie is afgerond, zullen de bomen weer op dezelfde plaats worden geplant. De gemeente De Fryske Marren gaf Nationale Bomenbank in het voorjaar van 2019 al opdracht om de knotlinden voor te bereiden op het verplanten. De kluiten zijn alvast gevormd en extra wortelgroei is gestimuleerd. Dit om de slagingskans zo groot mogelijk te maken. Twintig van de 31 bomen zijn 120 jaar of nog ouder. De bomen zijn tijdelijk ‘op vakantie’ op een locatie buiten het dorp, bij de Eastwal. De bedoeling is dat de bomen in het voorjaar van 2021 weer teruggeplant worden op hun vertrouwde plaats langs de kade. De slagingskans is groot, omdat er vroeg is begonnen met de voorbereiding en omdat de samenwerking

tussen de gemeente en het ingenieursbureau goed is. Daarnaast heeft Nationale Bomenbank geleerd van dit project en eerdere kadeprojecten. Er is kennis opgebouwd door ervaring met verplanten op kades.

Gemeente

Dat wil niet zeggen dat alles meteen doorgang kon vinden. ‘De gemeente heeft goed gecommuniceerd met de omwonenden’, vertelt de directeur. ‘Ik was nog nooit in Balk geweest. Toen ik hier kwam en de bomen zag, werd ik gegrepen door het mooie aanzicht. De omwonenden vinden het heel mooi, mensen die op een bootje door het dorp gaan ook. Stel dat wij met een zaag door de bomen moesten, dan zou je daar zeker een opstand hebben gekregen. Het voordeel van deze bomen is wel dat ze heel makkelijk te herplanten zijn. De gemeente

heeft duidelijk tegen de omwonenden gezegd: de boom gaat tijdelijk weg; het is helaas niet realiseerbaar om ze in precies dezelfde volgorde terug te plaatsen. Het wordt wel geprobeerd, maar het kan zijn dat een boom twintig centimeter links of rechts van zijn oude plaats komt. Het is nu eenmaal lastig om de kluit op de originele groeiplaats terug te zetten.’

Doordat de gemeente open communiceerde, werd er draagvlak gecreëerd onder de bewoners. Tijdens de bewonersavonden bleek dat mensen niet zozeer waren geïnteresseerd in de kleur van de klinkers, maar vooral in de toekomst van de bomen. De bomen leefden veel meer voor de burgers dan de stenen.

Eigenlijk 25

‘Dat sommige bomen al 120 jaar oud waren,

Het is een bijzonder project, volgens Nationale Bomenbank. Het gaat om beeldbepalende, oude bomen, ook op de Elfstedenroute

'Dit is een perfect voorbeeld
van een heel mooie, leuke klus.
Hier doen we het eigenlijk voor '

maakte ze niet per se kwetsbaarder', zegt Doornenbal desgevraagd. 'Je moet het namelijk zo zien een linde van honderd jaar oud is omgezet in mensenjaren eigenlijk 25 jaar. Een linde kan wel vierhonderd jaar oud worden. Bij de overweging om een oude linde te verplanten is de leeftijd dus geen probleem.'

Karakteristiek

'Wij ervaren dat veel gemeentes bij kadeprojecten worstelen met de toekomst van de bomen die op die kades staan', vult Gijs-Jan Roos, accountmanager bij Nationale Bomenbank, aan. 'De Fryske Marren heeft deze gemeentes het schoolvoorbeeld gegeven: voorbereiding is de sleutel. De problematiek is in die gevallen vaak

hetzelfde: er is weinig ruimte, de werkzaamheden gaan ten koste van de bovengrondse of ondergrondse groeiruimte van de bomen. De oplossing is dat je vroeg moet beginnen met projectvoorbereiding. Verplanten is niet altijd de ideale of meeste economische oplossing. Als er vroegtijdig nagedacht wordt over de bomen, zijn er altijd oplossingen te bedenken waarbij zoveel mogelijk bomen gespaard kunnen worden. Dat kan variëren van klassieke tot innovatieve methoden. In beide gevallen heb je tijd nodig voor een succesvolle toepassing.' 'De ervaring die we bij dit project hebben opgedaan, willen we ook in de grote steden gaan toepassen', zegt Doornenbal.

Maatregelen

Met de huidige maatregelen tegen het coronavirus is het lastiger werken dan normaal. Komt dit project qua planning en uitvoering nog in gevaar? 'Voor zover ik het kan inschatten niet', zegt Doornenbal. 'We zijn de komende tijd volop bezig met projecten. De eerste actie die we voor dit project moeten ondernemen, is pas in de zomer. Daarna moeten we in november weer in Balk aan de slag. Hopelijk zijn al die maatregelen dan opgeheven.'

Als de renovatie is afgerond, zullen de bomen weer op dezelfde plaats worden geplant

Be social

Scan of ga naar:

www.boomzorg.nl/article/32748/klus-volgens-het-boekje-in-balk-beeldbepalende-bomen-verplant